

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Akava vastustaa työssäoloehdon pidentämistä 12 kuukauteen. Pidämme työssäoloehdon pituuden kaksinkertaistamista liian suurena muutoksena nykytilaan verrattuna varsinkin, kun ansiosidonnaisen työttömyysturvan ehtoja muutoinkin ollaan kiristämässä erittäin voimakkaasti. Työssäoloehto voitaisiin maltillisesti pidentää esimerkiksi enintään yhdeksään kuukauteen.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Akava kannattaa palkansaajan työssäoloehdon muuttamista tuloperusteiseksi eli ns. euroistamista. Perustelut muutokselle käyvät hyvin ilmi hallituksen esitysluonnoksesta. Tuloperusteinen työssäoloehto voidaan toteuttaa maksu- tai ansaintaperusteisesti tai niiden yhdistelmänä. Esityksessä on valittu maksuperusteinen toteutustapa. Molemmissa on omat hyvät ja huonot puolensa. Ansaintaperusteinen tapa voisi olla etuuden saajan näkökulmasta intuitiivisempi. Ainakin se olisi pienempi muutos nykytilanteeseen verrattuna ja sikäli ehkä helpommin omaksuttavissa. Toisaalta maksuperusteinen tapa mahdollistaa tulorekisterin paremman hyödyntämisen sekä vastaa muutoinkin sitä kehityssuuntaa, johon työttömyysturvajärjestelmää on viime vuosina viety. On tärkeää, että työttömyysturvan säädökset ovat johdonmukaisia, ymmärrettäviä sekä toimeenpanon kannalta sujuvia.

Kassan jäsenyysehdon ja varsinaisen työssäoloehdon keskinäiseen suhteeseen täytynee esityksessä vielä palata. TYJ on lausunnessaan tuonut esille ehdotettuun malliin liittyviä ongelmia sekä mahdollisen ratkaisuesityksen.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Akava ehdottaa vielä kerran sen miettimistä, kannattaako puolen kuukauden kertymä pitää mallissa mukana vai ei. Käsillä on joka tapauksessa suuri uudistus työssäoloehdon tarkasteluun, joten ei-välttämättömien, järjestelmää monimutkaistavien elementtien suhteen on syytä olla kriittinen.

Puolen kuukauden karttuman huomioiminen saattaa luoda huomattavan epäjatkuvuuskohdan kynnystulon (nyt 930 €/kk) kohdalle, kun tarkastellaan kertyvän päivärahan suuruutta. Päivärahan määrään voi tulla perusteeton ero siitä riippuen, onko ansaittu tulo 929 €/kk vai 931 €/kk. Uudistusta motivoidaan perusteettomien erojen vähentämisellä, joten puolen kuukauden karttuman mukana oloa on vielä syytä harkita.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Akava ei kannata sovittelun suojaosasta luopumista, sillä se pienentää osa-aikaisesti työllistyvien saamaa työttömyysetuuden määrää. Suojaosasta luopumisella ei myöskään saavuteta merkittäviä työllisyysvaikutuksia.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Akava suhtautuu epäilevästi työttömyysturvan lapsikorotusten poistoon. Lapsikorotusten poiston nettovaikutus on hallitusohjelman mukaan tarkoitus korvata vastaavansuuruisella korotuksella lapsiperheisiin kohdistuvien muiden etuuksien parannuksilla. Nämä kuitenkin kohdistuvat eri tavoin, kuin työttömyysturvan lapsikorotukset, joten joidenkin työttömien lapsiperheiden asema tulee muutoksen myötä väistämättä heikentymään. Muutoksen vaikutusta on syytä tarkastella erityisen huolellisesti ja nimenomaan lapsen edun toteutumisen kannalta.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Akava ei kannata omavastuuajan pidentämistä viidestä seitsemään päivään, sillä se vähentää maksettavan työttömyyskorvauksen suuruutta työttömyyden alussa.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Voimaantulo ja soveltamisen aloittaminen pitää ajoittaa niin, että toimeenpanijoilla on tosiasiasa mahdollisuudet niiden edellyttämiin muutoksiin. Myös etuudensaajien informoisesta hyvissä ajoin on pystyttävä huolehtimaan.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Akava ei kannata lomakorvauksen jaksotuksen palauttamista työttömyysturvaan, sillä se heikentää lomakorvaukseen oikeutetun toimeentuloa työttömyyden alussa. Työttömäksi jäänyt ei edes itse ole aina pystynyt vaikuttamaan siihen, ovatko kaikki lomapäivät olleet mahdollista pitää vielä työsuhteen aikana.

Yleisenä huomiona toteamme seuraavaa:

Akava on huolissaan Suomen työllisyydestä sekä julkisen talouden kestävydestä. Akava on tästä syystä valmis varovasti ja harkitusti parantamaan työttömyysturvan kannustavuutta esimerkiksi ansiopäivärahan enimmäiskeston kohdistuvilla uudistuksilla. Petteri Orpon hallitusohjelman työttömyysturvaan kohdistuva useista eri osista koostuva leikkaus on kuitenkin mielestämme kokonaisuudessaan mittaluokaltaan aivan liian suuri ja se kohdistuu jo valmiiksi yhteiskunnan heikossa asemassa olevaan joukkoon. Yksilö- tai kotitalouden tasolla tarkasteltuna monien eri heikennysten yhteisvaikutus voi aiheuttaa kohtuuttomia toimeentulon heikennyksiä.

Hallitusohjelma laajemmin sisältää lukuisan määrän palkansaajien arkeen vaikuttavia muutosesityksiä. Osa näistä liittyy palkansaajien toimeentuloon, osa neuvottelu- ja sopimusmahdollisuuksiin ja osa kouluttautumisedellytyksiin. Esitykset kytkeytyvät toisiinsa ja kokonaisuutena ne heikentäisivät palkansaajien asemaa Suomessa merkittävästi. Hallitusohjelma on näiltä osin hyvin epätasapainoinen.

Akava toivoo asioiden kokonaisvaltaista arviointia yhteisessä pöydässä työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kesken. Kokonaisarvion pohjalta Akavalla on mahdollisuus tarkastella tähän hallituksen esitysluonnokseen esittämiään kantoja uudelleen.

Taalu Heikki
Akava ry